

การพัฒนาแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหาย
และศพนิรนามในประเทศไทย*

A Development of Forensic Science Evidences Collection in Case Missing and
Unidentified Bodies in Thailand

วีรวรรณ ลำดับศรี (Veerawan Lamdubsri)

ฐิตียา เพชรมณี (Thitiya Petmune)

¹สาขาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1,2}Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of

Asst. Prof. Dr. Political Science, Chulalongkorn University

E-mail: 6280121624@student.chula.ac.th

Received: 29 May 2023

Revised: 30 June 2023

Accepted: 30 June 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์รวมถึงแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย และสมาชิกครอบครัวของผู้เสียหายจากกรณีสูญหายและศพนิรนาม

จากผลการศึกษาพบว่า การศึกษาสภาพปัญหากรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย 1) ด้านกฎหมาย ยังไม่ปรากฏโดยชัดเจนทั้งในเรื่องของการกำหนดความผิดทางอาญา การเยียวยาผู้เสียหาย และกฎหมายที่เป็นกฎระเบียบในการปฏิบัติงานในกรณีดังกล่าว 2) ด้านการสืบสวน มีแนวทางในการสืบสวนที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง 3) ด้านการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติงานในรูปแบบเดียวกัน 4) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย การไม่มีกฎหมายส่งผลให้เกิดช่องโหว่ในการดำเนินคดีกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม 5) ด้านการสืบค้นข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนาม ไม่ได้ให้

* ได้รับการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ปีงบประมาณ 2563

ความสำคัญในเรื่องของการบันทึกข้อมูล การรับแจ้งเหตุ หรือข้อมูลของบุคคลสูญหาย และ 6) ด้านความหลากหลายของรูปแบบและพฤติกรรมของอาชญากรรม มีลักษณะแตกต่างกันออกไป การจะระบุได้ว่าเป็นลักษณะของคนหายอย่างไรนั้นจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริง ดังนั้นการกำหนดให้มีกฎหมายเฉพาะกรณีดังกล่าวเพื่อบังคับใช้ก็จะส่งผลให้การสืบสวนสอบสวนและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคคลสูญหายรวมถึงกระบวนการในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานมีแนวทางไปในรูปแบบเดียวกัน สามารถเชื่อมโยงข้อมูลของบุคคลสูญหายแล้วนำมาพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริงด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นและมีประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนและเป็นพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้และได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ตัวบุคคลอันจะเป็นประโยชน์สูงสุดในกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ: บุคคลสูญหาย, ศพนินนาม, นิติวิทยาศาสตร์, อาชญากรรม

Abstract

This research article aims to study the problems, and to analyze the collection of forensic evidence as well as the guideline of forensic science evidence collection in case of missing persons and unidentified bodies in Thailand. This study was the qualitative research by using the interview method in collecting the information from 11 informants comprising government officials, officers of Non-Government Organizations, legal experts, and family members of injured persons in case of missing and unidentified person.

The result showed that the problems in case of missing persons and unidentified bodies in Thailand included: 1) law that has not yet imposed clearly of the criminal offence, remedy for injured person, and other related rules when performing works on this case; 2) investigation that has not been relevant to facts; 3) operations by related agencies that have not been performed in the same direction; 4) inability to access to the legal procedures by injured persons which caused the legal proceedings in case of missing persons and unidentified bodies; 5) searching for information about the missing persons and unidentified bodies has not focused on the information records, acknowledgement of the incident, or information about missing persons; and 6) variety of criminal patterns and behaviors whereas the characteristics of missing persons must be based on the consideration on fact. Thus, a specific law on this case would make the investigation, inquiry, and operations of related officials efficient and relevant to the missing persons' behavior. In addition, the procedure of evidence collection must be shaped in the same direction by linking all information about missing persons before being proved the forensic science in order to obtain the

necessary and useful information for further investigation while the evidence must be reliable and lawful, which leads to the authentication that would be most beneficial to the administration of justice.

Keywords: Missing person, Unidentified bodies, Forensic science, Crime

บทนำ

สถานการณ์ของบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทยเกิดขึ้นทุกปีและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น(ศูนย์บริการข้อมูลคนหายและศพนิรนาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สบค.ตร.), 2563) ซึ่งปัญหาของบุคคลสูญหายไม่ว่าจะด้วยการหายไปในรูปแบบใดก็ตามหากมีการพิสูจน์ทราบว่าได้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อบุคคลแล้วนั้นจำเป็นต้อง มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย เพื่อคุ้มครองและเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในสังคม ตามบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว...การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่งหรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ” ทั้งนี้ยังรวมถึงกรณีที่มีการหายตัวไปของบุคคลซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตหรือพบว่าเป็นศพและไม่สามารถระบุชื่อได้ กรณีเช่นนี้นี้ถือได้ว่าศพนิรนามและบุคคลสูญหายเป็นอาชญากรรมที่อาจมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นที่จะต้องมีการติดตามบุคคลสูญหาย การพิสูจน์ทราบในกรณีดังกล่าว

การแสวงหาพยานหลักฐานหรือการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสวนสอบสวน โดยจะเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ เรียกว่า นิติวิทยาศาสตร์ (รัชดาภรณ์ เบญจวัฒนานนท์, 2559) ประกอบด้วยหลายสาขา อาทิเช่น นิติเวชศาสตร์ นิติพันธุวิทยา นิติมานุษยวิทยา นิติกฎหมาย และนิติเภสัชวิทยา เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการตรวจพิสูจน์บุคคลว่าบุคคลมีชีวิต ศพ เศษชิ้นส่วนของศพ โครงกระดูก เศษชิ้นส่วนกระดูก เลือด เนื้อเยื่อ ปลายนิ้วมือ และคราบหรือสารคัดหลั่งจากมนุษย์ว่าเป็นของใคร (รัชดาภรณ์ มรม่วง และคณะ, 2562) เพื่อยืนยันตัวบุคคลในการตรวจเอกลักษณ์บุคคล นอกจากนี้ความรู้ทางนิติเวชศาสตร์ ที่มีการใช้หลักวิชาการทางการแพทย์ในการตรวจพิสูจน์และดำเนินควบคู่กับกฎหมายเพื่อคลี่คลายปัญหาเกี่ยวกับคดีความและพิสูจน์ข้อเท็จจริง เช่น การตรวจตัวผู้เสียหายในคดีข่มขืน การตรวจบาดแผลถูกทำร้ายหรืออุบัติเหตุ และการชันสูตรศพ เป็นต้น ทั้งนี้ในการรวบรวมพยานหลักฐานกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ในการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะช่วยให้คลี่คลายคดีได้ แต่ในปัจจุบันประสบปัญหาในการรวบรวมพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจในการรวบรวมพยานหลักฐาน รูปแบบการปฏิบัติงาน

ที่ไม่สอดคล้อง ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคในการค้นหาบุคคลสูญหาย รวมไปถึงในกรณีของคนหายที่พบว่าเป็นศพ เมื่อไม่สามารถพิสูจน์ทราบบุคคลอันเนื่องมาจากความบกพร่องของการรวบรวมพยานหลักฐานได้นั้นก็จะส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามเป็นอย่างมากที่ไม่สามารถหาคำคุณธรรมได้เท่าที่ควร

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาของอาชญากรรมกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและครอบครัวของเหยื่อเป็นอย่างมาก ประกอบกับการวิเคราะห์กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานกรณีบุคคลสูญหายอันนำไปสู่การค้นหาบุคคลสูญหาย เพื่อการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานและกฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงแนวทางในการพัฒนากระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามที่เหมาะสมกับสังคมไทย เพื่อผลักดันให้มีการป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีดังกล่าว โดยตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในสังคมและรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมในการที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความสุขของประชาชนในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามจากกรณีศึกษาในประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหากรณีบุคคลสูญหายในประเทศไทย ประกอบกับการวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การศึกษาจากกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมาย ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และจากการถอดเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสามารถสรุป ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์

การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และพัฒนาแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย ซึ่งมีผลการศึกษาวิจัยดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหากรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย

1.1 ด้านกฎหมาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในปัจจุบันยังไม่ปรากฏโดยชัดเจน ทั้งในเรื่องของการกำหนดความผิดทางอาญา การเยียวยาผู้เสียหาย และกฎหมายที่เป็นกฎระเบียบในการปฏิบัติงานในกรณีดังกล่าว ดังนั้นการที่ประเทศไทยยังไม่ปรากฏบทบัญญัติทางกฎหมายที่จะนำมาใช้กับกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ส่งผลให้ยังไม่สามารถดำเนินคดีหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง

1.2 ด้านการสืบสวน

ในกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ซึ่งเป็นกรณีของการก่ออาชญากรรมที่มีพฤติการณ์ที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป การจะกำหนดแนวทางในการสืบสวนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงได้ก็ ต้องมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวางแผน การขอความร่วมมือกับหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องให้สามารถเข้ามามีบทบาทในการสืบสวนสอบสวนและสิ่งสำคัญ คือความเชี่ยวชาญและความชำนาญในการกำหนดแนวทางหรือใช้เทคนิคการสืบสวนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าวด้วยจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ด้านการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า การทำงานของหน่วยงานมีลักษณะแยกกันอยู่ กระจายกระจัดกระจายไปในที่ต่างๆ เป็นอิสระจากกัน การบริหารจัดการภายในหน่วยงานยังคงเป็นไปตามนโยบายของแต่ละหน่วยงานนั้นๆ ทำให้หน่วยงานเคยชินกับความเป็นอิสระและคุ้นเคยกับแนวปฏิบัติเดิม ๆ การปฏิบัติงานกรณีคนหายและศพนิรนาม ปัจจุบันไม่มีแนวทางในการปฏิบัติงานในรูปแบบเดียวกัน สืบเนื่องจากการไม่มีกฎระเบียบที่จะเป็นกฎเกณฑ์ให้ทุกหน่วยงานได้นำมาปฏิบัติให้มีทิศทางเดียวกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาทิเช่น สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โรงพยาบาลประจำจังหวัด สังกัดกระทรวงสาธารณสุข คณะแพทยศาสตร์ ภาควิชานิติเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลที่มีการเรียนการสอนทางการแพทย์ สังกัดอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย และกลุ่มงานนิติพยาธิ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ดังนั้นเมื่อการปฏิบัติงานดังกล่าวยังไม่ไปในทิศทางเดียวกัน การติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือภาคประชาสังคมจึงยังไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันเท่าที่ควร

1.4 ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหาย พบว่าการไม่มีกฎหมายส่งผลให้เกิดช่องโหว่ในการดำเนินคดีกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดไว้เพียงนิยามว่า บุคคลสูญหาย

และศพนิรนามหมายถึงอะไร แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นความผิดหรือไม่ หากมีความผิดมีอัตราโทษอย่างไรบ้าง เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดก็ทำให้ไม่มีการกำหนดกระบวนการยุติธรรมสำหรับการกระทำนั้น แม้ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยความผิดทางอาญาในหลายกรณี ทั้งยังกล่าวถึงการฆาตกรรม การกักขังหน่วงเหนี่ยว การวางเพลิงเผาทรัพย์ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่มีกฎหมายฉบับใดเลยที่กล่าวถึงกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามหรือแม้ว่าศาลจะรับฟังจนเป็นข้อยุติว่ามีการลักพาตัวหรือเป็นการเสียชีวิต หรือถูกทำให้เสียชีวิต ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็ยังไม่สามารถดำเนินคดีหรืออำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มที่ในเรื่องของบุคคลสูญหายและศพนิรนามได้

1.5 ด้านการสืบค้นข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนาม

การสืบค้นข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนาม พบว่าในการปฏิบัติงานไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการบันทึกข้อมูล การรับแจ้งเหตุ หรือข้อมูลของบุคคลสูญหาย ดังนั้นหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนาม ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกข้อมูลหรือสถานที่ของบุคคลสูญหายและศพนิรนามให้ละเอียดและชัดเจนเพื่อสามารถนำไปใช้ในการค้นหามูลบุคคลสูญหายและศพนิรนามให้ครบถ้วน และเพื่อให้พบคนหายก่อนที่คนหายจะได้รับอันตราย และเป็นการลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการค้นหาของเจ้าหน้าที่ จะเห็นได้ว่าการสืบค้นข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนาม ว่าเป็นใคร ที่อยู่อะไร มีครอบครัวหรือไม่ และครอบครัวหรือญาตินั้นเป็นใครถือเป็นข้อมูลเริ่มต้นในการสืบสวนสอบสวนกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามให้เกิดความคืบหน้า ทั้งยังสามารถอธิบายพฤติกรรมเชิงพื้นที่และถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้ด้วย ดังนั้นการสืบค้นข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนามถือเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม

1.6 ด้านความหลากหลายของรูปแบบและพฤติกรรมของอาชญากรรม

ความหลากหลายของรูปแบบและพฤติกรรมของอาชญากรรมมีลักษณะแตกต่างกันออกไป การจะระบุได้ว่าเป็นลักษณะของคนหายอย่างไรนั้นจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้จาก 1. ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลและศพนิรนาม 2. สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ข้อมูลสถานที่ที่คนหายไปยังสถานที่ต่างๆ 3. พฤติกรรมของบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ข้อมูลเหล่านี้จะสามารถบอกพฤติกรรมในเบื้องต้นของการหายตัวไปได้ ยกตัวอย่างเช่นการหายตัวไปของผู้ที่มีอาการป่วยทางจิต การหายตัวไปในลักษณะนี้จะพิจารณาข้อเท็จจริงว่า 4. อายุของคนหาย 2. ช่วงเวลาสุดท้ายที่พบเห็นคือเวลาใด 3. สถานที่สุดท้ายที่คนหายได้เดินทางไป 4. ข้อมูลประวัติการรักษาตามโรงพยาบาลต่างๆ 5. โรคประจำตัวต่าง ๆ 6. ความชอบหรือสถานที่ที่ชอบ 7. ข้อมูลจากบุคคลใกล้ชิด เป็นต้น โดยรายละเอียดข้างต้นเป็นการนำมาซึ่งการพิจารณาถึงรูปแบบการหายตัวไป รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ในการทำการวิเคราะห์และการกำหนดการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงให้สอดคล้องกันได้อีก จะนำไปสู่การอำนวยความสะดวกได้อย่างสูงสุด

2. การวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม

2.1 กรณีศึกษาบุคคลสูญหายที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย

กรณีศึกษาบุคคลสูญหายกรณีที่ 1: เป็นศพหญิงสาวซึ่งถูกฆาตกรรมนำมาทิ้งอำพรางในไร่อ้อย ตั้งแต่ปี 2555 โดยไม่รู้ว่าเป็นใครมาจากไหน โดยข้อเท็จจริงปรากฏให้ทราบว่าพนักงานสอบสวนได้รับแจ้งเหตุจากชาวบ้านในพื้นที่จึงได้ไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ พบหญิงสาวเสียชีวิตในที่เกิดเหตุโดยไม่ทราบเหตุ ไม่พบเอกสารระบุตัวตนจึงได้นำศพดังกล่าวไปฝังไว้ที่สุสานในฐานะศพนิรนาม ต่อมาพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนโดยได้ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากศูนย์คนหายของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากก่อนหน้านี้ญาติของหญิงสาวรายนี้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศพหญิงสาวดังกล่าวกับศูนย์คนหายฯ ทั้งข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ เสื้อผ้าที่ใส่ที่เห็นเป็นครั้งสุดท้าย สถานที่ที่เดินทางไปรวมถึงข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลใกล้ชิดเพื่อตรวจเปรียบเทียบกับศพดังกล่าว จนกระทั่งได้มีการค้นหาข้อมูลคนหายในฐานข้อมูลคนหายของศูนย์คนหายของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และตรวจพิสูจน์ตามหลักวิชาการเปรียบเทียบกับศพนิรนามดังกล่าวจนทราบได้ว่าเป็นบุคคลที่หายตัวไปเมื่อ 8 ปีที่แล้ว

กรณีศึกษาบุคคลสูญหายกรณีที่ 2: เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งจากญาติว่ามีผู้สูญหายเป็นชายวัยกลางคนหายตัวไปจึงได้ทำการเก็บข้อมูลและตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุซึ่งเป็นสถานที่สุดท้ายที่คาดว่าผู้สูญหายได้หายไ้ ทั้งนี้ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สารพันธุกรรมของบุคคลใกล้ชิดกับบุคคลสูญหาย รูปถ่ายในปัจจุบัน คำนิพิเศษบนร่างกายของผู้สูญหาย ประวัติการรักษาโรคประจำตัว ในกรณีนี้ญาติผู้สูญหายแจ้งว่าผู้สูญหายนั้นมีโรคประจำตัว เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้ประสานงานไปยังโรงพยาบาลในพื้นที่เพื่อตรวจสอบการเข้ารับรักษาแต่ไม่พบ เวลาได้ล่วงเลยไปนับปีญาติได้ประสานขอความช่วยเหลือมายังมูลนิธิกระจกเงาไว้ในช่วงเวลานั้น และต่อมามูลนิธิกระจกเงาได้รับแจ้งจากพลเมืองที่ว่าพบชายคนหนึ่งนอนหมดสติที่ริมถนน ไม่มีเอกสารใดๆติดตัว จึงถูกนำตัวส่งและไปเสียชีวิตที่โรงพยาบาลแรก มูลนิธิกระจกเงาจึงได้เข้าประสานงานที่โรงพยาบาลดังกล่าวเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมและเพื่อตรวจสอบบุคคลสูญหายที่ญาติกำลังตามหาอยู่หรือไม่ แต่ก็พบอุปสรรคในการทำงานเนื่องจากร่างของชายผู้นั้นถูกนำไปชันสูตรอีกโรงพยาบาลหนึ่ง ทางมูลนิธิผู้ประสานงานให้กับญาติจึงได้เดินทางไปตรวจสอบยังโรงพยาบาลที่ชันสูตรและได้รับแจ้งว่าได้มีการนำร่างฝังไว้ที่สุสานในฐานะศพนิรนาม เจ้าหน้าที่และมูลนิธิผู้ประสานงานให้กับครอบครัวผู้สูญหายจึงได้พยายามติดตามหาแต่ไม่พบ จนกระทั่งได้ไปค้นหาข้อมูลศพนิรนาม พบภาพศพใกล้เคียงกับคนหาย จึงได้ทำการประสานขอข้อมูลสารพันธุกรรมเพื่อตรวจเปรียบเทียบและพบว่าผลตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบสารพันธุกรรมจึงรู้ว่าศพดังกล่าวนั้นคือบุคคลสูญหายที่ครอบครัวกำลังตามหา

2.2 การวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม

2.2.1 การตรวจสอบข้อเท็จจริง

การตรวจสอบข้อเท็จจริงของการหายไปของบุคคลสูญหายและศพนิรนาม อาจแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 กรณี ได้แก่ 1) กรณีที่พบศพในเบื้องต้นจะต้องตรวจสอบเอกสารที่มากับศพ การประสานขอข้อมูลจากศูนย์คนหายๆ ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ เสื้อผ้าที่ใส่ที่เห็นเป็นครั้งสุดท้าย สถานที่ที่เดินทางไป และข้อมูลสารพันธุกรรมของบุคคลใกล้ชิดเพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบกับศพ เป็นต้น จึงทำให้พิสูจน์ทราบได้ว่าศพดังกล่าวเป็นบุคคลใด 2) กรณีบุคคลสูญหาย จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยสอบถามข้อมูลจากญาติและจากสถานที่เกิดเหตุซึ่งเป็นสถานที่สุดท้ายที่คาดว่าผู้สูญหายได้หายไป ได้แก่ สารพันธุกรรมของบุคคลใกล้ชิดกับบุคคลสูญหาย รูปถ่ายในปัจจุบัน คำนิพนธ์บนร่างกายของผู้สูญหาย ประวัติการรักษา โรคประจำตัว รูปพรรณสัณฐาน เครื่องประดับ และเครื่องแต่งกาย สอบถามข้อมูลจากบุคคลที่พบเห็นคนหายครั้งสุดท้าย เนื่องจากบุคคลดังกล่าวจะให้ข้อมูลล่าสุด และใกล้เคียงกับเวลาหายไป จากนั้นจึงสอบถามข้อมูลจากเพื่อนบ้าน ร้านค้า จักรยานยนต์รับจ้าง หรือสถานที่และผู้คนอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงเพื่อหาเบาะแสของเส้นทางที่หายไป และการตรวจสอบจากกล้องวงจรปิดในสถานที่ต่างๆ ที่คาดว่าคนหายจะเดินผ่าน การรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงดังกล่าวที่ได้มาจึงนำไปสู่การพิสูจน์ทราบบุคคลสูญหายดังกล่าวได้เสียชีวิตแล้ว

2.2.2 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

การค้นหามาตรฐานการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม โดยการค้นหาต้องอาศัยข้อมูลด้านพฤติกรรม การทำงาน ความชอบ และความกลัวของคนหายในพื้นที่ค้นหา ตลอดจนประเภทของสภาพแวดล้อมที่อาจกระตุ้นให้เกิดการหายไป สามารถช่วยประกอบการค้นหาการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ โดยการเข้าสถานที่เกิดเหตุจะต้องมีขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่รับแจ้งรวบรวมข้อมูลในภาพรวมของคนหายส่งต่อให้แก่ เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ เช่น ประวัติของบุคคลที่หลงทางและสถานที่อื่น ๆ ที่พบก่อนหน้านี้ ความกลัวฝูงชนหรือเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ ความสามารถขับขียานพาหนะ การใช้เงินและทรัพยากรอื่น ๆ ความรู้เกี่ยวกับระบบขนส่งสาธารณะ สถานที่โปรดหรือสถานที่ที่ผู้สูญหายไปเป็นสถานที่สุดท้ายเพื่อวิเคราะห์และเชื่อมโยงพฤติการณ์การหายไป

2.2.3 การตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล

การวิเคราะห์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลเป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพิสูจน์หลักฐานให้ถูกต้องแท้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ และเนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ จึงมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำค่อนข้างมาก การระบุตัวบุคคลเป็นสิ่งเริ่มต้นแรกในกระบวนการทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการระบุผู้ตายเป็นใคร หากเป็นศพก็จำเป็นต้องมีการชันสูตรพลิกศพอย่างละเอียด

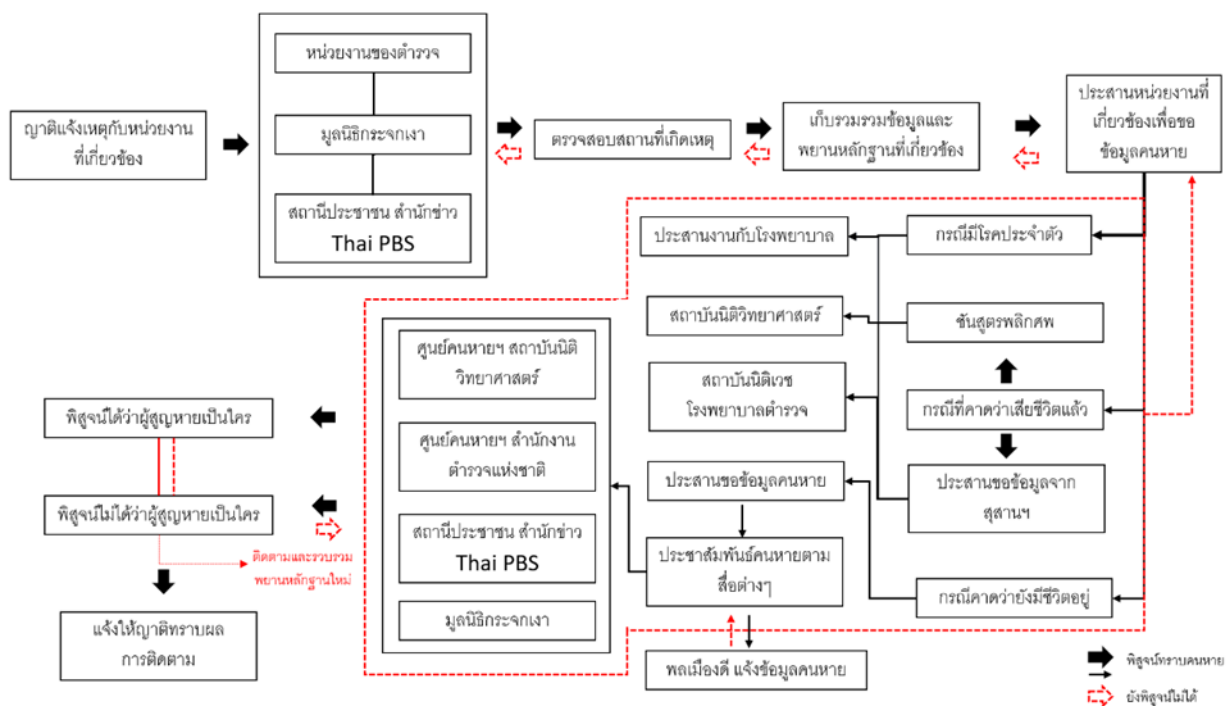
รวมถึงการตรวจเปรียบเทียบสารพันธุกรรมกับญาติผู้ใกล้ชิดเพื่อให้ทราบและระบุตัวตนได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยข้อมูลส่วนตัวของผู้สูญหายและข้อมูลอื่นๆประกอบเชื่อมโยงกัน

2.2.4 องค์ประกอบการรวบรวมพยานหลักฐาน

เนื่องจากพยานหลักฐานที่ได้มาจากการตรวจพิสูจน์โดยนิติวิทยาศาสตร์เป็นหลักฐานสำคัญที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากในการพิจารณาตัดสินของศาล การตรวจพิสูจน์หลักฐานโดยนิติวิทยาศาสตร์จึงต้องทำตามมาตรฐานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเก็บหลักฐานจนถึงการรายงานผลการตรวจพิสูจน์เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการพิสูจน์ทราบ ดังนั้นในกรณีศึกษาบุคคลสูญหายจึงให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานทั้งที่เป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และวัตถุพยาน เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการพิสูจน์ทราบและสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลในส่วนอื่นให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนในการติดตามคนหาย จะเห็นว่าในกรณีศึกษาที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถติดตามบุคคลสูญหายไม่ว่าผู้สูญหายนั้นจะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ก็ตาม แต่ทำให้ญาติหรือผู้ที่ติดตามนั้นได้รับคำตอบและสามารถดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องต่อไปได้

แผนภาพการวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์แสดงได้ดังนี้

ในการศึกษาวิเคราะห์กรณีศึกษาบุคคลสูญหายและสพนิรนามทั้ง 2 กรณีที่ประสบความสำเร็จนั้น ดำเนินไปตามลูกศรสีดำและหากยังไม่สามารถพิสูจน์ได้หรือยังไม่สำเร็จจะต้องย้อนกลับมาดำเนินการในขั้นตอนแรกหรือขั้นตอนของหน่วยงานที่รับเรื่องและดำเนินการประสานงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

จากแผนภาพข้างต้นเมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับแจ้งเหตุกรณีบุคคลสูญหายหรือศพนิรนามจะดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงาน คือการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เมื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้แจ้งและจากการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หากเป็นกรณีที่จะต้องมีการประสานขอข้อมูลบุคคลสูญหายหรือศพนิรนามจากหน่วยงานอื่นๆ โดยแบ่งเป็น 2 กรณี 1) กรณีที่คาดว่ายังมีชีวิตอยู่ จะต้องประชาสัมพันธ์หรือติดตามบุคคลสูญหาย และ 2) กรณีที่คาดว่าเสียชีวิต จะต้องประสานขอข้อมูลจากโรงพยาบาลหรือหน่วยงานที่ชันสูตรศพหรือการประสานงานไปยังหน่วยงานที่ดูแลสถานที่ ทั้งนี้เป็นการพิสูจน์ทราบว่าผู้สูญหายหรือศพนิรนามเป็นใครจึงจะดำเนินการแจ้งผลการติดตามกลับไปยังญาติหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป แต่หากการติดตามยังไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ว่าเป็นใครตามแผนการปฏิบัติงานจะต้องกลับมาดำเนินการในขั้นตอนแรกคือ การรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริง พยานหลักฐานอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม และดำเนินการติดตามบุคคลสูญหายหรือศพนิรนามอีกครั้ง

3. การพัฒนาแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย

3.1 การพัฒนามาตรฐานในการปฏิบัติงาน

การพัฒนามาตรฐานในการปฏิบัติงานโดยการพัฒนาแนวทางการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานและรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยเริ่มจากมาตรฐานการเก็บรวบรวมและการได้มาของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ มาตรฐานผู้ตรวจพิสูจน์ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์รวมถึงการคำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในกรณีคนหายและศพนิรนามซึ่งจะต้องให้ความสำคัญในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ โดยปัจจุบันได้มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการติดตามคนหายและการพิสูจน์ทราบศพนิรนาม ซึ่งได้กำหนดไว้ในข้อ 12 และ ข้อ 13 โดยในข้อ 13 (2) ซึ่งกำหนดให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์มีบทบาทในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการรับแจ้ง การจัดเก็บข้อมูล การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และประสานข้อมูลเกี่ยวกับคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม ระหว่างหน่วยงานรัฐ หน่วยงานเอกชนและประชาชน ซึ่งเมื่อหน่วยงานใดก็ตามที่มีหน้าที่ตามระเบียบดังกล่าวได้ทำการพิสูจน์ทราบในกรณีดังกล่าวได้แล้วนั้นจะต้องดำเนินการแจ้งแก่สถานีตำรวจทันทีเพื่อแจ้งแก่ญาติผู้ สูญหายหรือศพนิรนามได้ทราบ

3.2 การกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับความผิดทางอาญา

การกำหนดความผิดย้อนก่อให้เกิดกระบวนการขั้นตอนที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการกระทำความผิด แต่นอกจากการกำหนดความรับผิดชอบแล้วสิ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้คือ การจำแนกอาชญากรรมให้ชัดเจน เนื่องจากกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามนั้นมีความแตกต่างไปจากการกระทำผิดอื่นๆ ทั้งด้านรูปแบบที่มีความซับซ้อนและความเสียหายที่มีความรุนแรงยิ่งกว่า

จึงต้องกำหนดให้กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามเป็นการกระทำที่มีความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมต่อไป

3.3 การสร้างบรรทัดฐานในการสอบสวน

การสร้างบรรทัดฐานกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสอบสวน การเชื่อมโยงข้อมูลของเจ้าหน้าที่ จะต้องต้องมีข้อมูลของครอบครัวผู้เสียหายร่วมด้วย การเข้ามีส่วนร่วมกับการกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่กระบวนการพิจารณาคดีในฐานะผู้เสียหายตามกฎหมาย ทั้งนี้ในการพิจารณาคดีเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตามหลักเกณฑ์การเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญา

3.4 การเชื่อมโยงข้อมูลผู้สูญหายและศพนิรนาม

การพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลในกรณีของผู้สูญหายและศพนิรนาม ควรมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้อย่างชัดเจน และควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่ปฏิบัติงานในกรณีดังกล่าวเพื่อบูรณาการข้อมูล มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการติดตามบุคคลสูญหายและศพนิรนาม

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพัฒนาแนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามในประเทศไทย เนื่องจากมีสาเหตุและปัจจัยหลายด้าน รวมทั้งมีรูปแบบที่หลากหลาย ดังนั้นการพัฒนาในกรณีดังกล่าวจึงต้องให้ความสำคัญในการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ใช้พิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่ว่าจะพยานหลักฐานนั้นจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และวัตถุพยาน ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศต่าง ๆ จึงเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุพยานที่มีการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพิสูจน์หลักฐานให้ถูกต้องแท้จริงตามหลักวิทยาศาสตร์ (ปนิธาน พิมลวิชยาภิ, 2562) และเนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ จึงมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้พยานหลักฐานที่ดีและมีคุณค่านั้นสาระสำคัญอยู่ที่ความสามารถในการพิสูจน์ ข้อเท็จจริง และมาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถือ ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งกลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนและคลี่คลายคดี เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่สามารถตรวจสอบพิสูจน์ ความจริงได้อย่างถูกต้องและใกล้เคียงที่สุด (พัชรา สินลอยมา, 2551) รวมทั้งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงย่อมกระทำได้ยาก แต่ความมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ย่อมอยู่ที่กระบวนการในการพิสูจน์และความสามารถของผู้ทำการตรวจพิสูจน์ด้วยจึงจะสามารถรับฟังได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการพัฒนาการรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนาม หากมีการพัฒนาการบริหารจัดการข้อมูลในกรณีดังกล่าว การ

เข้าถึงข้อมูลบุคคลสูญหายและศพนิรนาม (สุริศา สุวรรณรังสี, 2563) โดยการกำหนดให้อยู่ในรูปของกฎหมายและให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้และกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและจำเป็นต้องมีการพัฒนาการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ในปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมยุคเทคโนโลยีที่มีแอปพลิเคชันหรือการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น อาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรม การหลอกลวงโดยใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดังกล่าวการปฏิบัติงานก็ต้องดำเนินไปตามยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการติดตามบุคคลสูญหาย การประชาสัมพันธ์ค้นหา รวมถึงพัฒนาความรู้ในเรื่องดังกล่าวให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. กรณีของบุคคลสูญหายและศพนิรนาม ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่ระบุไว้อย่างชัดเจนจนกว่าจะมีการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริงแล้วจึงจะบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิตได้ ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กำหนดความผิดไว้เพียงแต่เฉพาะกรณีบุคคลสูญหายอันเนื่องมาจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐหรือการถูกบังคับให้สูญหายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นหากเกิดการสูญหายโดย บุคคลอื่นทำให้สูญหาย การสูญหายโดยโรคประจำตัว การสูญหายโดยภัยธรรมชาติ เป็นต้น แม้ว่าการณีก่อนหน้านั้นจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม แต่ไม่สามารถบังคับตามพระราชบัญญัติข้างต้นได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะกำหนดให้กรณีบุคคลสูญหายและศพนิรนามเป็นความผิดต่อชีวิตไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เนื่องด้วยกรณีดังกล่าวเป็นลวดทอนสิทธิและเสรีภาพของชีวิต อีกทั้งการกำหนดความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานั้นไม่เพียงมุ่งจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเท่านั้นแต่กฎหมายอาญาจะต้องเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถของกลไกของรัฐที่จะบังคับใช้กฎหมายด้วย มิฉะนั้นอาจเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐแสวงหาประโยชน์จากกฎหมาย หรือหากมีการเลือกปฏิบัติจะทำให้ระหว่างผู้ใช้และชุมชนเสียไป (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2547) ดังนั้นหากมีการพัฒนากฎหมายโดยการกำหนดให้กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำที่เป็นความผิดต่อชีวิตไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคมต่อไป

2. การปฏิบัติงานในการวิเคราะห์การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เจ้าหน้าที่ควรมีองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวให้มากที่สุด จัดให้มีการศึกษาดูงานในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนามาตรฐานในการปฏิบัติงานทางนิติวิทยาศาสตร์ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และก็นำมาตรฐานตามหลักสากลมาใช้ในการทำงานเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นมาตรฐานในการทำงาน

3. ควรจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือหาแนวทางร่วมกับภาคประชาสังคมในทุก ๆ ปี เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานและเพื่อตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

รายการอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, (2547). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง. ปลีธาน พิมพ์วิชากิจ. (2562). ผลกระทบในเชิงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เมื่อไม่มีกฎหมายบังคับใช้โดยเฉพาะกับปัญหาการบังคับสูญหาย. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 30(3), 128-137.
- พัชรา สีนลอยมา. (2551). การจัดความรู้ด้านการสืบสวนติดตามคนหายในประเทศไทย. นครปฐม: คณะนิติวิทยาศาสตร์, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- รัชดาภรณ์ เบญจวัฒนานนท์. (2559). นิติวิทยาศาสตร์ พิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล *FORENSIC PERSONAL IDENTITY*. สาขานิติวิทยาศาสตร์, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชดาภรณ์ มรม่วง และคณะ. (2562). การศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานด้านคนหายและศพนิรนามภาคประชาสังคมของประเทศไทย. วารสารวิชาการอาชีวศึกษาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 5(2), 58-72.
- ศูนย์บริการข้อมูลคนหายและศพนิรนาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สบคณ.ตร.). (2563). สถิติคนหายและศพนิรนามถึงปีปัจจุบัน. วันที่ค้นข้อมูล 27 กันยายน 2565, เข้าถึงได้จาก <http://www.missingperson.police.go.th/index.php>
- สุธิดา สุวรรณรังสี. (2563). การศึกษาการจัดการศพนิรนามในประเทศไทย กรณีศึกษา : กรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและภาคตะวันออก. เอกสารเผยแพร่. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาระบบการติดตามคนหาย และการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์.